

Faríd ad-Dín al-Attár

**Kniha
tajemství**

Faríd ad-Dín al-Attár, Kniha tajemství
© Jan Pletánek

Vydáno červen 2026
Vydal Jan Pletánek, Pernštýnská 42, Pardubice
Odborná korektura Mgr. Tomáš Raděj, Ph.D.
Grafické práce Jan Musil
Tisk PRINT-SHOP.cz, s. r. o.
1. vydání

Vytvořeno v rámci tvoření malého dobra a setkání s krásou
www.taiji-pardubice.cz

Přepis vznikl porovnáním a kompilací těchto děl:

Esrárnáme
Feridüddin Attâr
prof. Dr. Mehmet Kanar
Kayhan Printing Industry and Trade Ltd.,
Topkapi/Istanbul 2012

Attâr
Le Livre des Secrets (Asár-Náma)
Christiane Tortel
Paris 1985

Farid ud-Din Attar
El libro de los secretos
Clara Janés, Said Garby
Madrid 2024

Šajch Faríd ad-Dín Attár z Nišápúru
Asrarnameh
Korigoval Mohammad Abbasi
Nakladatelství Fakhr Rází
Mumtazabad / Patna
1982

ISBN 978-80-11-08538-4

© Jan Pletánek, 2026

www.taiji-pardubice.cz

Faríd ad-Dín al-Attár
(přibližně 1145–1221)

Obsah

Část první	24
Část druhá	38
Část třetí	38
Část čtvrtá	39
Část pátá	47
Část šestá	59
Část sedmá	80
Část osmá	98
Část devátá	107
Část desátá	120
Část jedenáctá	132
Část dvanáctá	154
Část třináctá	182
Část čtrnáctá	190
Část patnáctá	203
Část šestnáctá	219
Část sedmnáctá	230
Část osmnáctá	240
Část devatenáctá	247
Část dvacátá	269
Část dvacátá první	282
Část dvacátá druhá	291

© Jan Pletánek, 2026

www.taiji-pardubice.cz

Kniha tajemství

اسرار نامه
شیخ فریدالدین
عطار نیشابوری

Část první

Ve jménu Toho, jenž daroval duši světlo víry
a srdci jistotu Jeho poznání.

Jediného Boha, který je světlem slávy
a jemuž stvořené vděčí za svou velkolepost.

Oba světy zkrášlil ozdobou existence,
z kaf a nun stvořil nebe a zemi a přidělil jim jejich postavení.

Nebesa umístil nahoru a zemi dolů.
Jednoho učinil pánem, druhého služebníkem.
Oba se před ním sklánějí.

On je ten, kdo stvořil nebeskou kopuli z kouře
a narcisu dal dar vidění.

Z pěny a krve stvořil člověka
a z komářího bodnutí udělal meč Pravdy.

Z Jeho vůle pavouk stvořil oponu a stal se ochráncem,
z trochy prachu povstal Adamův svět
a Jeho dech zrodil Ježíše, syna Marie.

Z krve vzniklo pižmo a z rákosu cukr,
z deště vznikly perly a v hlubinách drahokamy.

Jediný, Prvý, nemá počátku a je bez konce.
Skrutý ve svém zjevení, zjevnější než světlo.

Bezmezný, nekonečný, jen On sám ví, jaký je.
Dalece přesahující cokoli, co by se o Něm dalo tušit.

Přestože je to On, kdo stvořil náš zrak a dává nám poznání –
kdo Ho viděl? Kdo Ho poznal?

Nikdo nemůže dosáhnout esence Jeho bytí.
Všechno, co říkáš, je a není On.

I kdyby naše duše šla cestou k Němu,
jak by mohla dosáhnout Jeho Podstaty?

Pokud nemohu pochopit ani co je moje duše,
jak bych mohl vědět, co je božská podstata?

Ponořil duši do tak hlubokého tajemství,
že nikdy nikomu toto tajemství nesvěřil.

Skrze duši žije tělo, ale duše je skrytá.
Žiješ díky ní a o ní nic nevíš.

Jak velká je tvůrčí síla, skrytá i projevená!
Jediné, co můžeš, je mlčet, zůstat tichý.

Všechno jsem tisíckrát zkoumal,
nenašel jsem žádnou cestu ven kromě ticha.

Protože nemůžeš dosáhnout Jeho podstaty,
utěš se viděním krásy Jeho tvořivosti.

Jsi-li v umění a řemesle cesty upřímný a poctivý,
vyjdi ze čtyř stěn přírody.

Pán tvůj v žádném skutku nesešel,
jak bys ty mohl z elementu udělat Boha?

Je-li to voda, zbav ji vlhkosti,
vystav ji ohni a můžeš se jí smát.

Je-li to země, rozprostři ji před prahem,
šlapej po ní a dívej se na ni shora.

Je-li to vítr, považuj ho za rušení,
nech ho utichnout.

Je-li to oheň, pokrop ho vodou;
když ho zaliješ, nezůstane po něm ani stopa.

Máš-li čestnou povahu, nepředstírej, buď upřímný.
On není živel, buď mužem Božím.

Ve dvou příbytcích je jen jeden Bůh,
proč se starat o čtyři živly?

Vzývej Jednoho, touží po Jednom, hledej Jednoho,
viz Jednoho, poznej Jednoho a potvrď, že je jen Jeden.

Ať už na začátku, nebo na konci, toto vše je jen Jedno,
běda, lidské oči jsou zmatené, vidí dvojmo.

Podívej se pozorně, atomy se neustále otáčejí k Jeho slávě,
recitují Jeho chválu.

Jsou v požehnání, darem a milostí laskavého Stvořitele,
neboť každá částice má s Ním tajné spojení.

Ó, Pane, jsi jménem i významem, vše jsi Ty.
Bez ustání opakují: „Ó, Ty, Ty jsi vším.“

Nevidím na světě ani nejmenší vlas,
který by nebyl tváří v tvář s Tebou.

Kdyby to tak nebylo,
rozdíl jediného vlasu by nás zahubil.

Kdybys nám neposílal svou milost na pomoc,
ani nejmenší atom by nezůstal.

Skrze Tebe všechno trvá a Ty jsi skrytý.
Jsi tajemstvím v srdci duše a za hranicemi světa.

Všechny duše jsou Tebou zmatené,
a Ty přebýváš v hlubině přímo uprostřed.

Nikdo nikdy neviděl meze ani konec Tvé vůle,
jsi Duchem duše.

Svět je Tebe plný a Ty v něm nejsi.
Všechno se v Tobě rozpouští a Ty nejsi v centru.

Jsi skrytý a současně projevený.
Nikdy nejsi uvnitř a nejsi ani vně.

Tvé mlčení je plodem Tvé výmluvnosti.
Tvé skryté bytí je plodem Tvé viditelnosti.

Jsi smyslem, významem a jméno je vně Tebe.
Jsi poklad, celý svět je talismanem.

Tvá bezprostřední přítomnost a klid Tvé podstaty
vyzařuje z každé částice atomu.

Vidím Tě v každé částice,
vidím Tvou tvář mimo i v obou světech.

V Tvé přítomnosti nemůže být nic druhého,
celý vesmír jsi Ty, Tvá všemohoucí síla.

Všechny bytosti jsou stínem Tvé přítomnosti.
Všechno je dílem a svědkem Tvé tvořivosti a moci.

Mysl a svět rozumu jsou zmatené, duše je naplněna úžasem.
Ty jsi Ten, kdo je skryt za závojem.

Tvá sláva naplňuje svět, ale po Tobě není ani stopy,
a přítom nelze vidět nic než Tebe.

Jsi viditelný, ale nepochopitelný,
mimo veškerou imaginaci.

Bože, jakým vznešeným světlem jsi! Není nic než Ty.
Jelikož jsi, co jiného by mohlo být?

Zlatá slova toho, kdo mluvil o Podstatě a řekl:
„Jak lze v Jednotě hledat spojení a sjednocení?!“

Ty jsi Ten, kdo je hledán,
i Ten, kdo hledá, co jsme hledali my.

Když se pokouším tkát hedvábí Tvé jednoty,
zdá se mi, jako bych chtěl rozplést látku svého života.

Po tisících se objevují formy z hlíny světa, přicházejí a odcházejí,
vstřebány do Tebe, skrze Tebe jsou očištěny.

Nespočet tvorů přišlo a odešlo,
ať už dobří nebo zlí, leží pod zemí.

Nikdo z nich nepochopil, kde se vzali,
proč přišli na svět a proč ho opustili.

Všichni, ponořeni ve své vlastní iluzi,
jsou jen takoví, jakými je On chce mít.

Žádná duše neví, co je duše.
Tělo neví, co je tělo.

Ucho neví, co je sluch.
Oko neví, co je zrak.

Jazyk neví nic o řeči
a tělo si není vědomo svých sil.

Sféry si nejsou vědomy svého pohybu,
stejně tak i džinové, lidstvo, démoni a andělé.

Mnozí vstoupili na tuto cestu,
mnozí ji opustili.

Ani ten, kdo odchází, neví nic o tomto tajemství,
ani ten, kdo přichází, nezná tuto cestu.

Toto tajemství bez tajemství je dobře zapečetěné,
že nikdo nerozumí ani zlomku z jeho podstaty.

Stalo se dveřmi, které nelze otevřít
a nejde se jich dotknout ani prstem.

Lze jen podle řádu sklonit hlavu,
není jiného léku než trpělivost a ticho.

Kdo se odvážil do Údolí odpoutání,
ten bez dechu vydává jen šepot hrůzy.

Není jiné cesty než ticho a mlčení,
nikdo se neodváží ani povzdechnout.

Z kapky sebrané z Adamových zad,
z této jediné kapky stvořil celý lidský svět a lid.

Mnozí o této kapce přemýšleli,
byli bezmocní a zachvátila je závrať z konkrétnosti.

Kapka je všechny pohltila,
ponořili se do ní a utopili.

Do tohoto údolí přicházejí žízniví po tisících,
po kolenou se přibližují k Jeho svatyni.

Vyznávají svou bezmoc a říkají:
„On je čistý.“

On je Ten, který zná, Ten, který ví,
Ten, který nemůže být poznán.“

Mnozí hovoří o dvou světech,
ale všichni zůstávají za rouškou dohadů, závojem představivosti.

Říkají: „Hledáme. Jsme na této cestě od pradávna.
Jsme muži Jeho cesty.“

Pohled na tuto zvláštnost, tento zázrak –
zjevila se kapka vody.

Z ní vytrysklo moře
plné perleťových korálků.

Ještě úžasnější je tento atom Země,
neboť do jeho dosahu umístil Slunce nebeské oblohy.

Ty, který nemá výdrž mouchy,
jak může obsáhnout či pojmout oba světy!

Kolik rozvířené krve už tvé srdce prolilo!
Skutečnost ale není to, co si myslíš.

Zastav! Nenech se unést prázdnými sny,
nepřekračuj své hranice!

V úžasu si zakryj tvář závojem bezmoci
a nech slzy touhy stékat po tváři jako déšť.

Neboť, ó, příteli, pouze Pravda je hodna Pravdy.
Co zmůže hrstka žil, masa a kůže?

Bůh je čistý, nade vši poskvrou, ty jsi jen smítko prachu z cesty.
Jaká je spřízněnost mezi prachem a čistotou?

Když ze světa zmizí mravenec,
co existence získá? Co svět ztrácí?

Sebevic můžeš bušit do brány hlavou jako klepadlem,
ale ona se neotevře a nic neodnese.

To je důvod, proč je obloha zahalena do indiga.
Jako klepadlo zůstává na vnější straně dveří.

Nikdo není Bohu blíž než Bůh sám,
nikdo není hoden a rovný Boha kromě Něho.

Někdo by se mohl zeptat:
„Co to říkáš? Když jsi nic neztratil, co hledáš?“

Nejprve musí člověk najít, pak, když našel
a ztratil, musí začít hledat.

Bylo by opravdu pošetilé pomyslet na uhašení takové touhy.
Kolik životů bylo kvůli ní obětováno.

Duše upřímných jsou plné krve.
Kdo ví, kde je tajemství, po kterém touží?

Pohled, kolik tisíciletí ďábel
neměl jiné zaměstnání než oslavu a chválení Boha.

Ze všech svých oddaností udělal hrst prachu,
neboť jako soběstačný, nechal se unést větrem.

Jeho zraněné srdce se proměnilo v propast bolesti,
jeho tělo se stalo kletbou.

Pokud pamatujeme, že jen Bůh je sám o sobě jsoucí,
posloucháme bez protestů.

Pokud budeme my svrchovaní,
upadneme do nekonečné pouště.

Naše játra se zalijí krví
a náš křik se voláním o pomoc bude zesilovat.

Kdyby Řád vzešel z vytrvalosti,
naděje Nejčistší by byla zničena.

Až zítra před Nejvyšším soudem
zazní buben věčnosti,

kdo v celém stvoření by se odvážil předložit
tuto minci tak nízké hodnoty?

Boží Vznešenost
je absolutní Svrchovanost.

Chceš Ho oslavovat a modlit se? Co je to za hru?
Chceš, aby s tebou byl spokojen?

Tvá modlitba je dlouhou cestou,
ale On tvou modlitbu nepotřebuje.

Ó, statečný společníku, věz s jistotou,
že pokud ti předepsal povinnost, poskytl ti také pomoc.

Kdyby nám Boží pomoc nepřišla na pomoc,
nikdo by neměl sílu a odhodlání Mu sloužit.

Pohled, jaké je Jeho postavení, neboť od ryby až po Měsíc,
je pro Něj ne víc jak jeden vlas.

Pohled, jaká je Jeho moc a síla, neboť aby ti ji ukázal,
nechá tě vidět tisíce aspektů v jediném vlasu.

Pohled, jak svrchovaná je Jeho velkolepost,
všechno intelekt, duše a pohyb jsou pro Něj jen maličkou hrou.

Pohled, jaká je Jeho majestátnost a vznešenost,
když sestoupí a odráží se v každé duši,
otřese každým atomem sto tajfuny.

Podívej se, co je Jeho Přednost,
neboť v Jeho prvenství není prostor pro žádnou jinou existenci,
není prostor pro spolubytí.

Pohled, jaká je Jeho jednota,
neboť z Něj nemůže sklouznout ani jeden vlas
a svět pohlčený v takové Jednotě nemá váhu ani velikost vlasu.

Pohled na Vztah, který čtyřicáté ráno způsobil,
že Jeho ruka nastrožila návnadu do pastí.

Pohled, jaké je Jeho Milosrdenství,
neboť kdyby ďábel měl být jen částičku z něj,
nechal by Idríse za sebou.

Podívej se, jaká je jeho Výlučnost,
která nesnese vedle sebe nic „jiného“.

Kdyby dopadla na vesmír,
v okamžiku by se zhroutily oba světy.

Pohled na Majestátnost, kterou vzbuzuje,
kdyby Slunce našlo být jen jediný její atom,
ztratilo by se ve stínu věčnosti.

Pohled, žádný Nezvratný Důkaz
není v žádném případě pravdivý,
není možné vznést jediný argument.

Pohled, jaká Úcta k Jeho velkoleposti,
ke které kromě Něho nemá nikdo přístup.

Pohled, jak nezbytným se jeví Jeho království,
neboť z Něj nelze ubrat ani k Němu přidat, být jen špetku.

Pohled, jaká Všemohoucnost,
v okamžiku, kdyby si to přál, proměnil by zemi i nebe ve vosk.

Jak sladký je to nápoj, když namáčíš chléb do krve,
s nadějí, že „Tvůj Pán ti dá pít“.

Jaké znamení můžeš předložit,
když toužíš po jediném atomu božského slunce?

Jakou máš možnost proměnit svět v oheň,
že ho zapálíš vzdechem milence a on se rozplyne v dýmu?

Pohled na Soucit,
skrze který dal matkám laskavost a něhu.

Pohled na Odklad, neboť když čas vyprší,
svět je jediným vlasem polapen.

Pohled na Čas, okamžik zjetí,
kdy skrz jediný vlas uchvacuje celý svět.

Pohled na Požehnání, tak trvalé,
že můžeš jen donekonečna vyjadřovat vděčnost.

Pohled, jak velká je Přísnost, když požaduje zodpovědnost,
je zbytečné mluvit nebo mlčet.

Pohled na Snášlivost, neboť kdyby to nebyl dovolil,
nikdo by se neodvážil vydat ani povzdech.

Pohled, jaká Vzdálenost, mnoho je těch, kteří vyšli na cestu,
nikdo Ho neviděl a všichni zmizeli.

Pohled, jaká Blaženost, neboť i nejvyšší sféra
neustále žasne nad Božím sebezjevením.

Pohled, jaké je Štěstí vydechované očištěnými nevinými,
jejichž vůně naplňuje duši.

Všichni jsme zmatení, všichni jsme chudí.
Smiluj se a odpusť nám naši bezmoc.

Když jsme uvrženi do kolébky hrobu,
jako novorozenci se rodíme do onoho světa.

Ten hrob se pro nás stal úzkou kolébkou.
Rubáš omotaný kolem ramen nás tíží jako kámen.

Dva černí andělé, inkvizitoři, přistupují
a kolébají naší hrobovou kolébkou.

Jako děti v tom krutém objetí
třese se strachem, hrůzou a jsme plni úzkosti.

Nemáme ani matku, ani pohlazení,
ani lásku, smysl nebo přítele,
celý svět se k nám otočil zády.

Opustili nás cizinci, známí i bratři,
jako batolata jsme zde na prahu nebezpečné cesty.

Jako děti, které o tomto světě nic nevědí,
podívejte se, jaká hrůza nás svírá.

Jelikož musíme na čas zůstat v hrobě,
ó, Ty, který jsi Čistý, ochraňuj nás před anděly smrti!

Ptají se nás: „Kdo je tvůj Pán? Jaké je tvé náboženství?“
Ó, Bože, prosíme o vedení, vdechni nám očekávanou odpověď!

Neboť Ty sám jsi nám dal život se ctí a vychoval v něze,
neopouštěj nás v tuto chvíli.

Pokud nás nenaučíš Tvá slova,
jak dlouhá bude cesta? Jak dlouho bude trvat zkouška?

Naše trápení nás bude provázet až do konce časů.
Nevím, co se s námi stane. Co nám chceš takto udělat?

Bože, všichni jsme ztraceni.
Naše srdce potemněla zármutkem.

Svíjíme se v bídě od hlavy k patě.
Jsme uzel na uzlu.

A ať už noha nebo hlava,
jsme nic v ničem, nicota v nicotě.

Nemáš snad srdce, které by nás utěšilo?
Kéž se na okamžik slituješ nad naším trápením!

Nemáš-li srdce, jak Tě může dojmout naše úzkost a bezmocnost?
Co to říkám! Ty jsi Pán a vlastník všech srdcí!

Bože, jsem tady, nahý,
ponořený v této vizi se srdcem na cáry.

Ačkoli mé tělo nenesé žádné Tvé znamení,
v mé duši nikdy nechybíš, nikdy před ní nejsi skrytý.

Jsi důvěrným tajemstvím mé mysli a duše,
proto můj jazyk chrlí perly výmluvnosti.

Vpravdě, Ty vůbec nepotřebuješ tento ani žádný jiný svět.
Teď mlčím, nemám co říct, neboť Bůh ví nejlépe.

Poznámky

„Z kaf a nun stvořil nebe a zemi“ znamená stejně jako biblické
„Budiž!“

„Narcis“ je symbolem oka.

„Z komářího bodnutí udělal meč pravdy“ neboli „meč Zúlfiqár.“
Jedná se o legendární meč spojený s Alí ibn Abú Tálíbem, zetěm
proroka Muhammada, který používal v bitvách. Často se zobrazuje
jako meč s rozdvojenou čepelí nebo s výrazným „zářezem“.
V duchovní a literární tradici je symbolem pravdy, spravedlnosti.
Je to meč, který „odděluje klam od reality“. V mystice je vnitřním
nástrojem poznání. Má schopnost „přeseknout ego“, a tím probouzí
pravdy v sobě.

„Jsi-li v umění a řemesle cesty upřímný a poctivý, vyjdi ze čtyř stěn
přírody“ znamená vyhnout se poutům čtyř elementů.

„To je důvod, proč je obloha zahalena do indiga.“ Modrá je
v islámském světě barvou smutku.

„Naše játra se zalijí krví“ znamená být přesycen bolestí.

Idrís (biblický Enoch), prorok, symbol čistoty, vzestupu
a blízkosti. Ten, kdo „byl pozvednut“. Tvrzení, že by ho Iblís
(dábel) „porazil“, znamená, že milosrdenství má větší váhu než
prorocká dokonalost. Jediná jiskra milosti převyšuje hory skutků.
Nejde o soutěž osob, ale o měřítko hodnoty.

Nakír a Munkar, černí andělé muslimského očištění, kteří vyslychají
muže v hrobě.

„Bože, jsem tady, nahý, ponořený v této vizi (meditaci) se srdcem
na cáry.“ Možná není třeba medитovat, možná meditujeme až příliš
dobře.?

Světy jsou ilustrace k myšlenkám.